

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансів
(найменування кафедри)

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 8.07072. Фінанси, банківська справа та страхування
(шифр та найменування спеціальності)
за магістерською програмою професійного спрямування
Державні та муніципальні фінанси

на тему: **«Наповнення місцевих бюджетів в умовах розширення
бюджетних прав органів місцевого самоврядування»**

Виконавець:
Студентка ЦЗФН
Кузнецова Валерія Юріївна

_____
/підпис/

Науковий керівник:

К.Е.Н.
(науковий ступінь, вчене звання)
Волкова Оксана Георгіївна
(прізвище, ім'я, по батькові)
/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сьогодні однією з фундаментальних умов незалежності та життєздатності органів місцевої влади виступає фінансова децентралізація. Вона збільшує можливості участі місцевої влади у розвитку території; сприяє ефективному забезпеченню суспільними послугами шляхом ретельнішого узгодження видатків органів влади з місцевими потребами. Зазначене потребує передачу місцевим органам влади не тільки повноваження на надання цих послуг, а й відповідний обсяг фінансових ресурсів до місцевих бюджетів як основній фінансовій базі органів місцевого самоврядування. Тільки розширення джерел формування доходів місцевих бюджетів є запорукою якісного виконання органами місцевого самоврядування своїх повноважень.

Метою дослідження є розгляд теоретичних та практичних аспектів наповнення місцевих бюджетів в умовах розширення бюджетних прав органів місцевого самоврядування.

Завдання дослідження. Для досягнення поставленої мети були поставлені наступні завдання:

- дослідити існуючі погляди на сутність місцевих бюджетів та доходів місцевих бюджетів;
- розкрити організаційно-правове забезпечення наповнення місцевих бюджетів України;
- дослідити зарубіжний досвід формування місцевих бюджетів;
- провести моніторинг наповнення місцевих бюджетів в Україні в умовах розширення їх бюджетних прав;
- визначити основні проблеми наповнення місцевих бюджетів України на сучасному етапі;
- з'ясувати стратегічні напрями удосконалення наповнення місцевих бюджетів України;

- здійснити прогнозування надходжень туристичного збору до місцевих бюджетів України.

Об'єктом дослідження є доходи місцевих бюджетів.

Предмет дослідження – економічні відносини, що виникають з приводу формування доходів місцевих бюджетів.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої у даній роботі мети використовувались такі методи дослідження, як абстругування, індукція, дедукція, аналіз та синтез, за допомогою яких проводилась оцінка місцевого бюджету, особливостей мобілізації фінансових ресурсів та їх динаміки, а також виокремлення проблемних питань та рекомендації щодо запобігання вдосконалення системи наповнення місцевих бюджетів на сучасному етапі розвитку нашої країни.

Інформаційною базою дослідження є Конституція України, Бюджетний кодекс України, законодавчі і нормативні акти України, які регламентують існуючу бюджетну систему країни, матеріали Міністерства фінансів України, Державного комітету статистики України, дані статистичних щорічників та інформаційно-аналітичних бюлетенів, наукова монографічна література, статті вітчизняних та зарубіжних вчених тощо.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (59 найменувань) та 1 додатку. Загальний обсяг роботи становить 101 сторінок. Основний зміст викладено на 91 сторінках. Робота містить 22 таблиці, 35 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «**Теоретичні основи формування доходів місцевих бюджетів**» розглянуто сутність поняття місцевих бюджетів та доходів місцевих бюджетів, особливості формування доходної частини місцевих бюджетів України в умовах бюджетної децентралізації.

У другому розділі *«моніторинг наповнення місцевих бюджетів України»* проаналізовано сучасний формування доходів місцевих бюджетів України в умовах розширення їх бюджетних прав

У третьому розділі *«шляхи вдосконалення наповнення місцевих бюджетів України в умовах розширення їх бюджетних прав»* запропоновано основні заходи розширення джерел формування доходів місцевих бюджетів України, здійснено прогнозування надходжень туристичного збору до місцевих бюджетів України за допомогою методу математичного моделювання.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити висновки, основні з яких такі:

1. Встановлено, що доходи місцевих бюджетів визначають як, з одного боку фонди грошових коштів адміністративних одиниць, що формуються на основі надходжень у різних її формах та на базі процесу перерозподілу ВВП, що забезпечує виконання власних і делегованих повноважень, з іншого, як сферу економічних відносин громади, яка сферу економічних відносин, пов'язаних з формуванням, розподілом та використанням фінансових ресурсів місцевого рівня.

2. Протягом 2014-2016 рр. в Україні формується нова модель фінансового забезпечення місцевих бюджетів, в контексті якої розширено бюджетні повноваження місцевих органів влади з передачею їм відповідних фінансових ресурсів за рахунок частини загальнодержавних податків та зборів, розширення бази місцевого оподаткування. Встановлено, що з 01.01.2015р. змінилися система формування доходів місцевих бюджетів України, істотно змінено трансфертну політику, а саме систему балансування місцевих бюджетів замінено на систему горизонтального вирівнювання дохідних і видаткових можливостей місцевих органів влади. Фінансове вирівнювання податкоспроможності територій здійснюються лише за двома показниками: податком на прибуток підприємств для

обласних бюджетів і податком на доходи фізичних осіб для бюджетів міст, районів та обласних бюджетів.

3. Роль місцевих бюджетів у бюджетній системі України у 2016 році зросла порівняно з попереднім 2015 роком: питома вага місцевих бюджетів України у Зведеному бюджеті у 2016 році склала 21,8% проти 18,6% у 2015 році, проте не досягла рівня 2010 року – 25,2%, що свідчить не на користь фінансової автономії місцевих бюджетів. Про недостатність фінансових ресурсів для виконання покладених на місцеві органи влади повноважень свідчить невідповідність частки доходів та видатків у ВВП: 7,2% доходів у ВП проти 14,5% видатків у ВВП.

4. Проведений аналіз показників доходів місцевих бюджетів України за остання п'ять років засвідчив нарощування фінансової бази місцевих бюджетів. Таке нарощування зумовлено збільшенням податкових надходжень шляхом підвищення ставок та розширення бази оподаткування в частині єдиного податку та податку на доходи фізичних осіб, оптимізації міжбюджетних трансфертів через перенесення із спеціального до загального фонду.

5. Встановлено, що у структурі доходів місцевих бюджетів найбільш питому вагу займають трансферти, на другому місці податкові надходження. Співвідношення часток податкових надходжень та офіційних трансфертів у період 2012-2016рр. вказує на те, що перевага серед даних джерел надходжень у наповненні міського бюджету надавалася трансфертам. Проте, відмічається позитивна тенденцію до зростання питомої ваги податкових надходжень на фоні зменшення трансфертів у 2016 році до 53,4% від 59,2% у 2015 році.

6. В роботі розраховані коефіцієнти оцінювання фінансової спроможності місцевих бюджетів: коефіцієнт бюджетної залежності, фінансової самостійності, фінансової залежності, які свідчать про зростання фінансової незалежності місцевих бюджетів відносно центрального бюджету країни, за виключенням коефіцієнта бюджетної самодостатності. Зниження

цього показника свідчить про незбалансованість бюджетних повноважень місцевих органів влади з їх фінансовим забезпеченням.

7. Встановлено, що у виборі форми залучення інвестиційних коштів місцеві органи влади надають перевагу гарантування кредитних зобов'язань суб'єктів господарювання та забезпечують розвиток місцевої інфраструктури за рахунок надання гарантій за кредитними договорами підприємств комунального сектору господарства. При цьому, майже 100% наданих гарантій забезпечують кредити в іноземній валюті. Орієнтація місцевих кредитних зобов'язань на зовнішні залучення посилюють валютні ризики їх обслуговування.

8. Світовий досвід ілюструє загальну закономірність, згідно з якою формування дохідної бази місцевої влади та місцевого самоврядування загалом визначається рівнем децентралізації влади в країні. З посиленням останньої, як правило, зростають податкові надходження до місцевих бюджетів та зменшуються трансферти. У країнах членах – Європейського Союзу податкові надходження становлять близько 70%, у Швеції та Данії – понад 80%. Місцеві податки утворюють близько 60% прибуткової бази місцевих органів влади в Німеччині, 48% – у Швейцарії, 38% – в Італії, 45% – в Австралії, 44% – в Норвегії.

9. Проаналізувавши динаміку наповнення місцевих бюджетів виділити наступні фактори, які впливають на формування доходів місцевих бюджетів України : проведення адміністративно-територіальної реформи, об'єднання територіальних громад; легалізація виплати заробітної плати та стан її заборгованості; зміни бюджетно-податкового законодавства; касові розриви і позики з Єдиного казначейського рахунку; обсяг валового регіонального продукту (ВРП); незабезпеченість місцевих бюджетів власними доходами; фінансові результати комунальних підприємств; рівень зайнятості населення у всіх сферах економічної діяльності. Вищеперелічені фактори впливають на формування наступних ризиків наповнення доходів місцевих бюджетів

України: тінізація економіки, ризик адміністрування податків, ризик незавершеності адміністративно-територіальної реформи, ризик недофінансування делегованих державою повноважень, ризик недостатності фінансування власних повноважень, ризик боргового навантаження, ризик неефективного управління комунальної власністю.

10. Враховуючи пріоритетність туристичної галузі для економічного розвитку України в роботі проведено прогнозування надходжень туристичного збору до місцевих бюджетів за умови зростання кількості іноземних туристів за допомогою методу математичного моделювання використовуючи програмне забезпечення Excel. Прогнозування свідчить, що надходження туристичного збору до місцевих бюджетів у 2017 році зростуть на 141,9% порівняно з 2016 роком.

11. З огляду проголошену Україною євроінтеграцію, подальша розбудова місцевих фінансів має провадитися виключно в рамках реалізації основних положень Європейської хартії місцевого самоврядування в сфері місцевого самоврядування. Запропоновано наступні заходи вдосконалення системи фінансового забезпечення місцевих бюджетів України: в сфері вдосконалення системи оподаткування розширення повноважень місцевих громад стосовно запровадження нових місцевих податків і зборів та їх адміністрування, введення нових місцевих зборів за збирання та утилізацію сміття, запровадження загальнообов'язкового декларування доходів громадян та податковий контроль за відповідністю задекларованих доходів та витрат громадян, удосконалити механізм справляння податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, в частині визначення базою оподаткування економічну (ринкову) вартість нерухомого майна; забезпечити зниження масштабів тінізації заробітної плати шляхом подальшого зниження податкового навантаження на оплату праці, проведення повної інвентаризації активів територіальних громад.

АНОТАЦІЯ

Кузнецова В.Ю. «Наповнення місцевих бюджетів в умовах розширення бюджетних прав органів місцевого самоврядування».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності «8.07072. Фінанси, банківська справа та страхування» за магістерською програмою професійного за спрямування Державні та муніципальні фінанси Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2017.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти доходів місцевих бюджетів та джерела їх формування.

Проаналізовано стан наповнення доходної частини місцевих бюджетів України за останні п'ять років в умовах розширення їх бюджетних повноважень, виконано прогнозування надходжень туристичного збору до місцевих бюджетів з використанням методу математичного моделювання.

Запропоновано розширення прав місцевих органів влади в системі місцевого оподаткування, зміни бази оподаткування податку на нерухоме майно відмінне від земельної ділянки з метою зростання фінансової автономії місцевих бюджетів України.

Ключові слова: місцевий бюджет, доходи місцевого бюджету, власні доходи, закріплені доходи, трансферти.

ANNOTATION

Kuznezova V.U. "Economic justification the enterprise development strategies (on the example of "S-engineering")"

Thesis for Master degree in specialty "Finance, banking and credit" under the program "Public and municipal finance" Odessa national economic university. – *Odessa, 2017.*

The paper deals with the theoretical aspects of local budget revenues and the source of their formation.

The state of filling the income part of local budgets of Ukraine over the last five years with the expansion of their budget powers has been analyzed, forecasting of receipts of tourist fees to local budgets is made using the method of mathematical modeling.

The expansion of the rights of local authorities in the system of local taxation, the change of the tax base for real estate property is different from the land plot in order to increase the financial autonomy of local budgets of Ukraine.

Keywords: local budget, local budget revenues, own revenues, fixed income, transfers.